

Лук'яненко О. В. Полтавський педагогічний на шляху до аграрних перемог / Лук'яненко Олександр Вікторович // Навколишнє середовище і здоров'я людини. Матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Полтава: Скайтек, 2012. – С.62-64.

Лук'яненко О.В.,

ПОЛТАВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ НА ШЛЯХУ ДО АГРАРНИХ ПЕРЕМОГ

Доволі одіозним були зміни світогляду освітян УРСР часів десталінізації, пов'язані з їхньою роллю у розвитку сільського господарства Країни Рад. Перший етап змін (1953-1954 роки) був кризовим не лише тому, що протікав у рік по смерті багатолітнього керівника радянської імперії Йосипа Сталіна. Упродовж цього року студенти ПДПІ все це отримували настійливі рекомендації від своїх викладачів звертатися за посиланням до геніальної праці Сталіна у роботах, пов'язаних з висвітленням розвитку аграрного сектору країни [1]. Це відбувалося навіть тоді, коли розмова у контрольних заходила і про аграрні ініціативи нового Голови уряду, Георгія Маленкова [2]. Викреслити вплив Сталіна на «аграрну» свідомість королєнківців зможе лише доповідь Микити Сергійовича Хрущова у вересні 1953. Саме вона закладе нові основи розуміння ролі освітян у розвитку аграрного сектору УРСР [3].

Основним зв'язком Полтавського інституту із сільським господарством, окрім періодичних практик студентів, буде ботанічний сад. Однак, окрім як «великою болячкою» вишу викладачі його не називають. Завідувач кафедри ботаніки Павло Сосін з сумом констатуватиме 1953 року: «в ньому зараз трохи менше сорняків, ніж в минулому році, але порядку й толку з нього немає ніякого» [4]. Чому декан факультету, Петро Каришин зауважував, що сад не мав жодного авторитету у студентів і що він «може скоріше навчити, як не треба робити, аніж як треба?» [5].

Першим поясненням було те, що молодь банально використовували як безоплатну робочу силу. Керівник практик вишу, асистент кафедри марксизму-ленінізму Юрій Яінчников прямо закликав «ліквідувати поденщину, яка панує в

ботсаду, бо вона шкідлива для справи...» [6]. Виходило, що гроші, виділені для благоустрою головної аграрної дослідної ділянки вишу, виділялися зовсім не для благоустрою та підтримання елементарного порядку. Тому й не дивно, що халатне копання ґрунту, яке, за констатацією завідувача кафедри марксизму-ленінізму Дмитра Степанова, студентство робило під примусом, не давало корисних результатів, бо для цього була потрібна справжня тяглова сила [7]. Саме студентський фактор, на думку викладачів природничого факультету, багато у чому був винний у занепаді саду. Справа полягала у неправильності графіку залучення молоді до робіт на землі: коли у них був час і сили, ботанічний сад простоював, заповнений бур'яном, коли ж приходила пора працювати, студенти чи то від'їздили на канікули, чи мали шалене навчальне навантаження [8].

Іншою проблемою, пов'язаною з ботанічним садом ПДП, була проблема врожаю. Якою б мізерною не була допомога молоді, дерева у саду давали який-не який урожай. Проте, начальник саду працював не на виш, а на себе – «ударився в ганебну комерцію» [9]. Навіть Міністерство освіти закине вишу той кричущий факт, що попри вкладені у нього гроші, сад не обраховує врожай, а реалізує через комісійний магазин [10]. Відверто говорячи, у цей період «аграрної епопеї» педагогів турбуватися про надприбутки з угідь було не варто, бо торгувати особливо було нічим. Наприклад, 1953 року 75% усіх яблук і груш просто опали і погнили [11].

Хоча директор інституту Михайло Семиволос і закликав до того, що сад педагогічного вишу «повинен бути кращим за всякий інший колгоспний сад, і в усякому разі він повинен бути рентабельнішим. Урожай в саду має бути максимальним незалежним ні від яких кліматичних умов» [12].

Проте, директор не зважував на інші умови: на дію людського фактору та на халатність освітян, яким питання аграрного сектора були неблизькі за сферою інтересів. Згідно доповідної професора Павла Сосіна, у 5 гектарів саду за два роки роботи не було навіть огорожі, що перетворювало його у «прохідний двір». Байдужість педагогів була помітна навіть у тому, що з виділених владою коштів та благоустрій ділянки, вони навіть не розпланували використання значної суми – 5 000 карбованців [13].

З огляду на це не дивно, що заввідділом шкіл обкому КПУ Килина Андрійко закидала вишу, що їхній ботанічний сад навіть не ставив питання про участь у сільськогосподарській виставці області, де були представлені навіть живі куточки та дослідні ділянки окремих шкіл [14].

У перший період, навіть «допомога» провідних науковців селу викликала здивування та обурення місцевої влади. Єдиним позитивним прикладом була робота викладача Миколи Каплуна у колгоспі Машівського району, однак задля неї він покинув стіни вишу. Ті ж, хто там залишився, особливої радості від допомоги народному господарству не відчували. Як приклад, згадаємо бодай критику дій Михайла Петрика вищими партійцями, після того, як доярки одного з колгоспів звернулися до нього з проблемою падіння надоїв та смертністю поросят. Видний освітянин, на свою біду, «лише якимось сумнівно пособолізував», а потім «про це з іронією розказав» під час громадського осуду [15].

Можемо констатувати, що, для першого етапу еволюції ставлення освітян до аграрних проблем країни характерні наступні ознаки:

- 1) Відсутність реакції на сільськогосподарську політику уряду Г. М. Маленкова;
- 2) Перевага теоретичних досліджень над практичним застосуванням розробок;
- 3) Перші кроки у прилученні до шефства над колгоспами;
- 4) Криза ботанічного саду;
- 5) Насильницьке залучення молоді до роботи у саду;
- 6) Низька урожайність та рентабельність дослідних ділянок освітян-аграріїв;
- 7) Спекуляція урожаєм.

Список посилань на джерела та літературу:

1. Архів Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Ф. 1 (з/в). Особові справи студентів. – Опис 1956 (Рос. відділ) (А-Г). – Справа 2156. Громов Микола Олександрович (1951-1956 рр.). – арк.27.
2. Там само – Справа 2158. Грачова Наталка Андріївна (1951-1956 рр.). – арк.25.

3. Федорищев М. В навчальних закладах / М. Федорищев // Зоря Полтавщини. – 23 вересня 1953. – №190. – С.2.
4. Державний архів Полтавської області. – Ф. Р – 1507. Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка Міністерства освіти УРСР м. Полтава – Опис 1. Документи за 1939-1969 роки – Справа 392. Протоколи Вченої ради інституту (30.09.1952 – 31.08.1953) – арк.12.
5. Там само. – арк.145.
6. Там само – Справа 440. Протоколи засідань Вченої ради (24.09.1953 – 30.08.1954) – арк.108.
7. Там само – Справа 486. Протоколи засідань Вченої ради (30.09.1954 – 30.08.1955) – арк.9.
8. Там само. – Спр. 392.– арк.229.
9. Там само – арк.145.
10. Там само – Справа 469. Накази та розпорядження міністерства освіти УРСР, які відносяться до діяльності інституту (18.02.1955 – 1.12.1955) – арк.15.
11. Там само – Справа 440.– арк.37.
12. Там само – арк.40.
13. Там само – Справа 486.– арк.11.
14. Там само – Справа 440.– арк.111.
15. Там само – арк.110.